

însă este capitolul *bibliografie*, extrem de amplu, cu toate că nu cuprinde decât lucrări apărute după 1982 – data publicării precedentei sinteze de istoria orașului, cea apărută, așa cum am mai amintit, sub coordonarea lui Henri Platelle (*Histoire de Valenciennes*, Lille, 1982, 334 p.). Lotul masiv de noi contribuții istoriografice pe care-l propune acest capitol conturează un peisaj științific local în plină evoluție. Autorii lucrărilor citate provin în principal din mediul universitar, în zonă funcționând două universități prestigioase: Universitatea din Lille și cea din Valenciennes și Hainaut-Cambrésis. Astfel, cercetările de istorie locală sunt concentrate în jurul celor două reviste de profil – *Revue du Nord* (al cărei director este Philippe Guignet) și *Valentiana* (revistă de istorie, artă, arheologie și literatură ce apare din 1988), dar mai ales în jurul Institutului de Cercetări Istorice al Septentrion-ului de pe lângă Universitatea Lille III.

Chiar dacă reflectă realități istorice aflate la mii de kilometri depărtare de realitățile românești, cititorul român poate citi cu mult interes această carte, nu numai pentru aportul ei implicit la mai buna cunoaștere a istoriei acelei zone, dar și pentru a decela felul în care autorul ei a gândit lucrarea sa din punct de vedere metodologic și constructiv. Și, deși poate părea exagerat, datorită distanței, uneori însă cititorul român va putea găsi chiar unele asemănări, va putea face anumite paralele între lumea urbană a nordului Franței și aceea a unor zone urbane din Transilvania.

Lucia CORNEA

Jancsó Árpád, *Temesvár Vízeroműve (Centrala hidroelectrică a Timișoarei)*, Editura Erdélyi Múzeum-Egyesület (Societatea Muzeului Ardelean), Cluj-Napoca, 2010, 79 p.

Inginerul timișorean dr. Árpád Jancsó recidivează cu un nou studiu de caz, din domeniul *arheologiei industriale*: Centrala Hidroelectrică a Timișoarei¹.

Cartea, scrisă în limba maghiară și îngrijită de Societatea Muzeului Ardelean, a apărut sub genericul Monumente tehnice funcționale, fiind al treilea număr din seria proprie de Caiete de istoria științei și tehnicii².

Lucrarea este una de referință și este structurată pe zece capitole, după cum urmează: Timișoara și râul Bega (p. 9-12); Planul urbanistic și economia orașului (p. 13-22); Planul modern al Centralei hidroelectrice (p. 23-27); Raportul dat consiliului orașenesc de către Emil Szilárd, inginer-șef al orașului Timișoara (p. 28-34); Ansamblul de clădiri, proiectat de către László Székely, arhitect-șef al orașului Timișoara (p. 35-38); Mașinile și utilajele din dotarea Centralei hidroelectrice (p. 39-45); Ctitoria lui Emil Szilárd, cea mai reușită stație electrică de pe teritoriul coroanei maghiare (p. 46-58); Centrala hidroelectrică în perioada marelui război (p. 59-61); Centrala hidroelectrică în perioada interbelică (p. 62-64) și Centrala hidroelectrică în perioada 1950-2010 (p. 65-66).

Încă din prefață, autorul face următoarea precizare: “Vestigiile industriale sunt la fel de importante precum cetățile, palatele, castelele, bisericile și mănăstirile, fiind rodul muncii, sacrificiilor și năzuințelor comunităților locale”, adăugând că: “podurile, căile ferate, stațiile de cale ferată, drumurile, canalele, barajele, hidrocentralele, fabricile, toate l-au deservit pe cetățean, în mod egal”.

¹ Din lucrările publicate anterior de autor, scoatem în evidență: Istorical podurilor din Timișoara (2001), A Bega, a Bánság elkényeztetett folyója/Bega, râul răsfățat al Banatului (2007); Obiectivul industrial este inclus în Lista Monumentelor Istorice (vezi www.cimec.ro).

² Primele două titluri ale seriei sunt: *Technikatörténeti örökség a kalotaszegi Magyarvalkon* (Patrimoniul industrial de la Văleni, jud. Cluj), publicat în anul 2009; *Technikatörténeti örökség a kalotaszegi Magyarverőmonostoron* (Patrimoniul industrial de la Mănăstireni, jud. Cluj), publicat în anul 2010. Caietele au fost semnate de același colectiv de autori: Enikő Bitay, László Márton și János Talpas.

Scrierea ne călăuzește în Cartierul Fabric (al fabricilor) din Timișoara, unde, la intrarea Begăi în oraș, a fost ridicat, la începutul secolului al XX-lea, ansamblul arhitectural Hidrocentrala Timișoarei (așa-zisa Turbină), considerat de Árpád Jancsó a fi "o adevărată perlă a arheologiei industriale". Acest obiectiv grațios, respectând regulile impuse de curentul Arta 1900, a luat naștere mulțumită comunității unui oraș cu ambiții, așa cum a fost și Timișoara la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea. Cititorului îi sunt prezentate aspecte privind materializarea investiției, viața economică și socială a Timișoarei secolului al XIX-lea și al XX-lea, "într-o epocă a viselor desăvârșite prin muncă și ingeniozitate".

Remarcabilă este inițiativa lui Árpád Jancsó de a prezenta în facsimil o parte din studiul realizat în anul 1900 de către Henrik Kratochwill, revizor-șef al orașului Timișoara, referitor la utilizarea energiei apelor Begăi. De asemenea, scoatem în evidență conținutul ilustrativ al caietului, constând în elocvente fotografii și vederi din epocă. Ceea ce îndepărtează lucrarea, oarecum, de canoanele unui discurs științific modern este absența aparatului critic.

Studiul conține o anexă (p. 67) vizând cantitatea de energie electrică produsă de hidrocentrală și termocentrală în perioada 1910-1933. Lista bibliografică (p. 68-69) cuprinde trei fonduri de arhivă, cinci periodice, șase monografii ce redau istoria orașului Timișoara și/sau a fabricilor sale, șapte lucrări cu caracter general, trei lucrări speciale și șapte lucrări proprii cu referire la subiectul studiat. Cartea este ilustrată cu patruzeci și una de imagini color și treizeci de imagini alb-negru, de o bună calitate. Salutăm ideea autorului de a fi inclus în postfața lucrării sale rezumatele studiului – în limba română (p. 70-72) și în engleză (p. 73-76).

Monografia (de fabrică) a lui Árpád Jancsó – Temesvár Vizeroműve – are menirea de a umple încă un gol în istoriografia românească, care se confruntă, la ora actuală, cu un număr redus de publicații specifice domeniului istoriei științei și tehnicii naționale.

Pasionatul cercetător din orașul bănățean reușește ca, prin această carte, să confere semenilor săi un exemplu demn de urmat, pe linia prezervării și transmiterii pentru posteritate a valorilor tehnice din țara noastră.

Ronald HOCHHAUSER

Pavel VESA, *Protopop dr. Gh. Ciuhandu (1875-1947)*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad, 2011, 635p., Colecția „Biografii arădene”, Seria „Personalități clericale”

Cărțile scrise de preotul dr. Pavel Vesa s-au impus în circuitul istoriografic contemporan, ele încadrându-se - ca domeniu de investigație - în sfera vieții ecleziastice a românilor ortodocși transilvăneni.

Lucrări precum *Bisericile de mir arădene între tradiție și modernitate; Incursiuni în istoriografia ecleziastică arădeană; Episcopia Aradului: istorie, cultură, mentalități (1701-1918); Episcopii Aradului (1706-2006); Un bibliofil din Țara Zarandului: preotul Nicolae Butariu (1843-1890); Episcopia Aradului între 1786-1830* s-au bucurat de o bună receptare din partea criticii de specialitate, dar și din partea publicului larg.

În cărțile domniei sale, dr. Pavel Vesa emite judecăți de valoare pertinente asupra unor evenimente și personalități din istoria Bisericii ortodoxe române din Transilvania, fiind valorificate, într-un mod științific și în lumina adevărului istoric, numeroase documente păstrate în arhive, muzee și biblioteci.

În continuarea cercetărilor prioritare privind acest segment de investigație istorică, cu o focalizare specială pe vestul spațiului românesc (îndeosebi zona Aradului), părintele Pavel Vesa a publicat anul trecut, la Editura Arhiepiscopiei Aradului (sub girul științific al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și al Institutului de Istorie Ecleziastică),